

Handläggare
Tony Andersson
Telefon 08-508 27 318**Till**
Stadsbyggnadsnämnden

Redovisning av samråd och ställningstagande inför granskning av förslag till ändring av detaljplaner genom tillägg för 24 detaljplaner för Mässtunneln i stadsdelarna Älvsjö, Solberga, Västberga, Midsommarkransen, Aspudden och Liljeholmen Ä-Dp 2019–16196

Förslag till beslut

1. Stadsbyggnadsnämnden godkänner redovisningen av plansamrådet
2. Reviderat planförslag upprättas och ställs ut för granskning

Anette Scheibe Lorentzi

Stadsbyggnadsdirektör

Monika Joelsson

Avdelningschef

Pia Ölvebro

Enhetschef

SAMMANFATTNING

Avsikten med ändringarna av detaljplanerna är att möjliggöra Mässtunneln med tillhörande anläggningar för att öka kapaciteten hos stadens spillvattensystem. Avsikten är också att minska mängden orenat spillvatten som leds till Mälaren samt minska risken för källaröversvämningar. Tunneln är en förutsättning för en framtida utveckling av Älvsjö-Örbyområdet.

Planförslaget sändes ut på samråd under tiden 11 maj–21 juni 2021. Under samrådet inkom 13 yttranden. Alla remissinstanser tillstyrkte planförslaget men framförde synpunkter gällande att Mässtunnelns placering ska samordnas med nya tunnelbanan och servicetunnelns tunnelpåslag ska placeras så att skador på träd minimeras.

Kontorets sammanfattande bedömning är att de inkomna synpunkterna kan hanteras och studeras vidare i det fortsatta arbetet.

Stadsbyggnadskontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden godkänner redovisningen av samrådet och ger kontoret i uppdrag att upprätta ett reviderat planförslag som ställs ut för granskning.

StadsbyggnadskontoretFleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se*Bilagor: Samrådsredogörelse*

UTLÅTANDE

Syfte

Syftet med ändringarna av detaljplanerna är att möjliggöra Mässtunneln med tillhörande anläggningar för att öka kapaciteten hos stadens spillvattensystem. Syftet är också att minska mängden orenat spillvatten som leds till Mälaren samt minska risken för källaröversvämningar. Tunneln är en förutsättning för en framtida utveckling av Älvsjö-Örbyområdet.

Mässtunneln blir en spillvattenledning mellan Älvsjö och Liljeholmen som ska avlasta befintligt spillvattensystem inom Älvsjö-Örby. Mässtunneln är en förutsättning för att området ska kunna bebyggas. Den nya ledningen gör det möjligt att brädda spill- och dagvatten till denna ledning, istället för till Mälaren som i dag. Istället leds spillvatten till Henriksdals reningsverk. Detta bidrar till förbättrad ytvattenkvalitet för Mälaren vilket är av stor allmän vikt. Mässtunneln kommer även avlasta och bygga bort sex kända hydrauliska flaskhalsar i befintligt ledningsnät, vilket minskar risken för källaröversvämningar i närområdet.

Bakgrund

Plandata

Planområdet består av ett flertal delområden utmed spillvattenledningens sträckning, som går från Älvsjö i söder till Liljeholmen i norr. Planområdet är sammantaget cirka 2,5 kilometer långt och 24,5 meter brett och berör ett 20-tal fastigheter. Planområdet ligger i huvudsak under mark på nivåer mellan 16 och 48 meter under nollplanet (RH 2000). Planområdet når marknivån i utkanten av Solbergaskogen, där en tunnelmynning planeras, samt vid Västbergamotet.

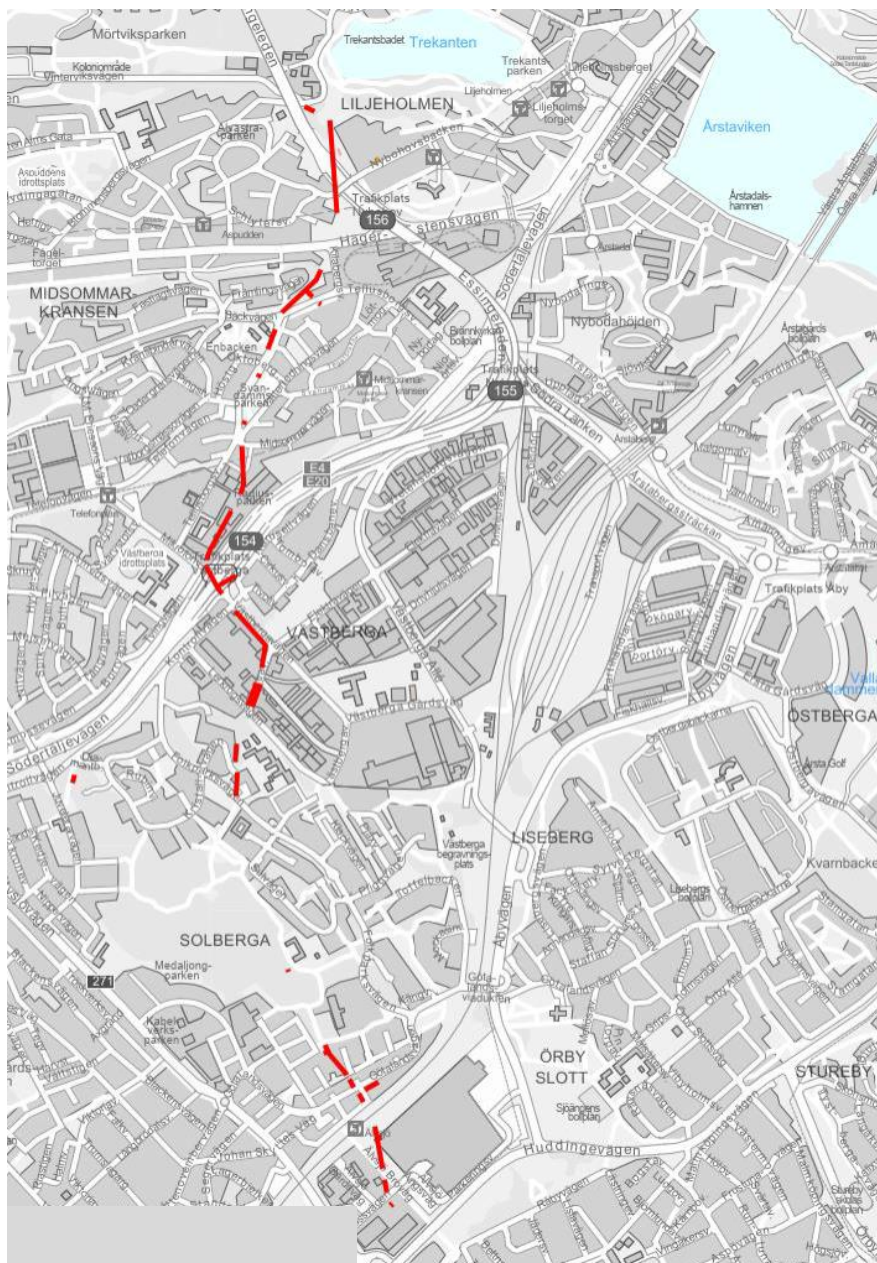

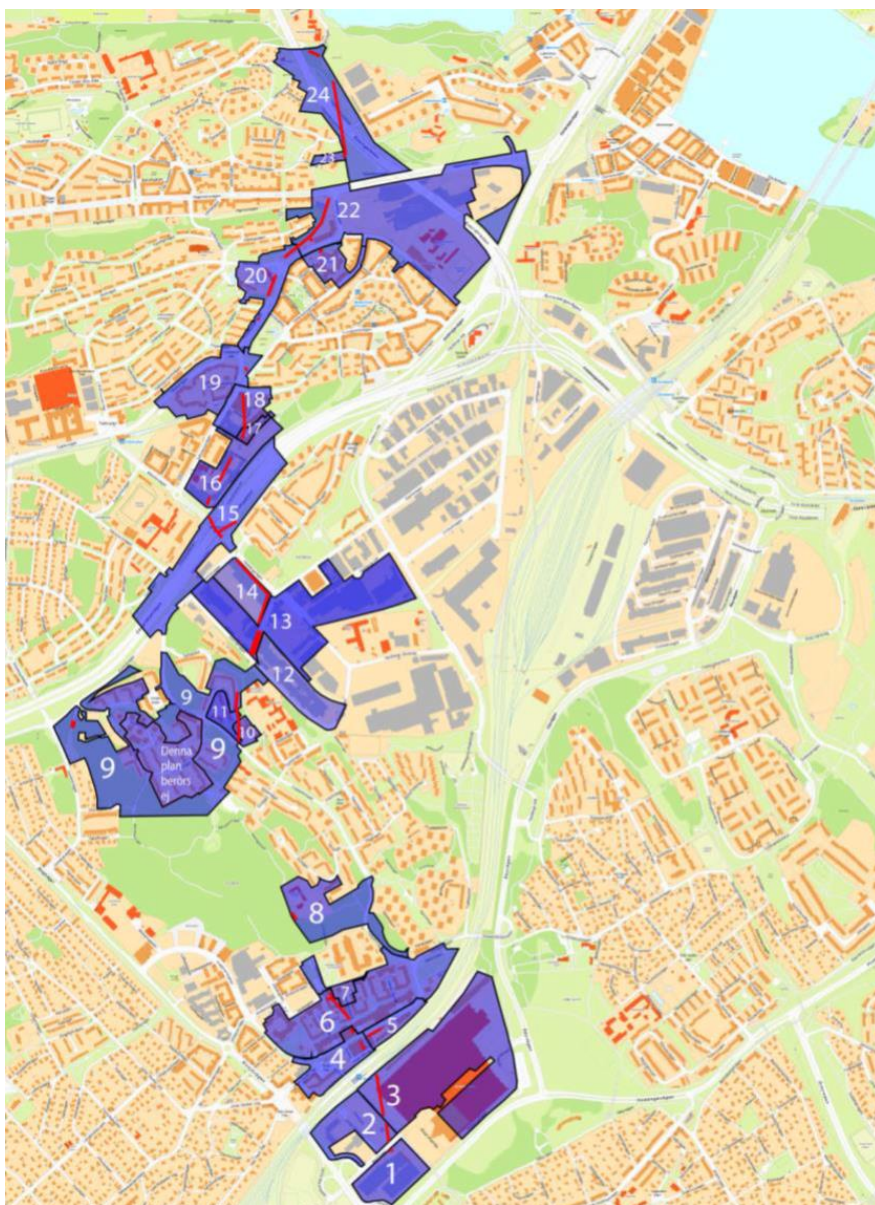
Illustration över planområdet (röd linje).

Gällande detaljplaner

Föreliggande detaljplan kommer utgöra en ändring genom tillägg av 24 gällande detaljplaner. Detta innebär att gällande detaljplaner fortsätter att gälla tillsammans med denna ändring. Gällande detaljplaner redovisas i tabell och karta nedan.

Tabellen redovisar de 24 detaljplaner som ändras. Ändring sker endast på kvartersmark.

	Plan	Genomförandetid pågår t.o.m.
1	P2012-10003	Utgått
2	PI 7464	Utgått
3	6770A	Utgått
4	P2004-18069	Utgått
5	P2012-02540-54	Utgått
6	7873	Utgått
7	8229	Utgått
8	5725	Utgått
9	3432	Utgått
10	90080	Utgått
11	P2005-05090	Utgått
12	5824	Utgått
13	2604C	Utgått
14	P2014-16337	2022-10-10
15	6013	Utgått
16	P2013-08755	2027-01-11
17	P2013-12715-54	2022-05-02
18	P2001-14674	Utgått
19	87073	Utgått
20	P2014-06515	2022-10-09
21	7870	Utgått
22	5358	Utgått
23	5912A	Utgått
24	5355	Utgått

Kartan visar de befintliga detaljplaner som ändras genom tillägg. Röd linje visar ungefärlig placering av den kvartersmark som planläggs.

Pågående detaljplanearbeten inom planområdet
Det finns ett antal pågående detaljplanearbeten som berör planområdet:

1. I Aspudden pågår planarbete (Startskede) för cirka 300–350 bostäder och en förskola (*Del av Liljeholmen 1:1 och Skärsliparen 2, dnr 2020–13376*).
2. I Solberga pågår planarbete (Startskede) för cirka 80 bostäder (*Taffelstenen 1, dnr 2021–03110*).
3. Vid Västbergamotet pågår planarbete (Startskede) för kontor (*Del av Västberga 1:1, område vid Luftgungan 1, dnr 2020–11875*).
4. I Älvsjö pågår ett programarbete (Startskede) vid Råbyvägen och Stockholmsmässan i stadsdelarna Örby slott och Älvsjö för utveckling av centrum och bostäder (*Program för Älvsjö-Örby, dnr 2007–10539*).

Pågående planarbeten som berör planområdet, markerade med 1–4. Röd linje visar ungefärlig placering av den kvartersmark som planläggs i denna plan.

Markägoförhållanden

Fastigheter inom aktuellt område redovisas i tabellerna nedan.
Planområdet omfattar del av fastigheterna.

Fastigheter	Ägare/tomträttshavare
Arbetsbasen 2	Stockholms stad
Arbetsbasen 3	Stockholms stad
Arbetslaget 1	Privat ägare
Arbetsstolen 3	Privat ägare
Aspudden 2:1, Brandstegen 1, Eremiten 2, Liljeholmen 1:1, Midsommarkransen 1:1, 1:19, Västberga 1:1	Stockholms stad
Eremiten 2	Privat ägare
Kastanjen 7	Privat ägare
Kilaberg 1	Privat ägare
Majblomstret 3	Privat ägare
Majblomstret 4	Privat ägare
Majblomstret 6	Privat ägare
Mässhallen 1	Privat ägare
Norrmalm 5:1	Trafikverket
Perrongen 1	Privat ägare
Prästgårdsgärdet 4	Privat ägare
Prästgårdsvreten 4	Privat ägare
Prästgårdsängen 3	Privat ägare
Prästgårdsängen 4	Privat ägare
Sjöbotten 3	Privat ägare
Snabelskon 4	Privat ägare
Taffelstenen 1	Privat ägare
Timotejen 17	Privat ägare
Timotejen 19	Privat ägare
Timotejen 21, 24	Privat ägare
Timotejen 23	Privat ägare
Timpenningen 6	Stockholms stad
Turmalinen 2	Privat ägare
Älvsjö Gård 1	Privat ägare

Övergripande beslut och styrande dokument

Översiktsplan

I översiktsplanen framhålls modernisering och utbyggnad av ledningsnät för vatten och avlopp som en stor framtida infrastrukturfråga. Ungefär hälften av ledningsnätet består av så kallade kombinerade system, där avloppsvatten och dagvatten leds i samma ledningsnät till reningsverk. För att möta behoven från nya

exploateringar och framtida klimatförändringar behöver staden successivt titta på möjligheter till fler separerade ledningssystem. På så sätt frigörs kapacitet i avloppsnätet för anslutning av ny bebyggelse.

I översiktsplanen framhålls Älvsjö som ett område med stora stadsutvecklingsmöjligheter. Planerade infrastrukturprojekt som tunnelbana mellan Älvsjö och Fridhemsplan samt Spårväg syd kommer vidareutveckla Älvsjö till en regional målpunkt. Flera andra områden i Mässtunnelns närhet anges också som stadsutvecklingsområden (omvandling och komplettering) i översiktsplanen, exempelvis Västberga och Liljeholmen.

Riksintressen

Planerad spillvattenledning korsar Södra stambanan och E4/E20 som är riksintresse för kommunikation enligt miljöbalken kapitel 3, 8§. Ingen planläggning sker vid passagen av stambanan. Spillvattenledningen passerar även inom område som utgör riksintresse för energidistribution (Stockholms ström). Riksintressena bedöms inte påverkas av ledningsdragningen då ledningen ligger djupt under marken.

Kommunala beslut i övrigt

Kommunfullmäktige beslutade den 25 maj 2020 enligt kommunstyrelsens förslag att godkänna inriktningsbeslut gällande Stockholm Vatten och Avfall AB:s avloppstunnel (Mässtunneln) från Mässvägen i Älvsjö till Liljeholmen.

Ansökan om miljötillstånd

Tillstånd för vattenverksamhet enligt miljöbalken kapitel 11 krävs då huvudtunnel och arbetstunnel medför bortledning av grundvatten som rinner in till de olika anläggningsdelarna. Tillståndsansökan för anläggning och drift av Mässtunneln söks hos mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt. Det sökta tillståndet för vattenverksamheten hanterar att under bygg- och driftskede leda bort minimalt med grundvatten och att som skyddsåtgärd eventuellt infiltrera vatten under byggskedet, samt att få bygga och fylla ut i vatten. Ansökan hanterar även buller, vibrationer, stomljud och utsläpp till miljön som anläggningen och transporter medför under byggskedet. Den första deldomen meddelades den 19 februari 2021.

Förstudie

En förstudie utfördes av Stockholm Vatten och Avfall under 2016 med avsikt att ta fram förslag till tunnelsträckningar med beaktande av tekniska krav och samtidigt minimera risker och påverkan på miljö, människors hälsa samt påverkan på tredje part. Det valda alternativet bedömdes utifrån förstudien som det mest fördelaktiga utifrån dessa aspekter.

Nuvarande förhållanden

Stadsbild

Den största delen av planområdet sträcker sig genom urban miljö som mestadels består av bostäder, men även några områden med kontors- och industribyggnader förekommer. Bostadsbebyggelsen består av både flerbostadshus och friliggande villor.

Kulturmiljö

Planområdet löper under områden som enligt Stadsmuseet kulturhistoriska klassificering anses vara kulturhistoriskt värdefulla. Värden bedöms inte påverkas av ledningsdragningen, då ledningen ligger djupt under marken.

Trafik och kollektivtrafik

Planerad spillvattenledning korsar under E4 i höjd med Västbergamotet samt i Liljeholmen, strax söder om sjön Trekanten. Den korsar Västra stambanan vid Älvsjö station. Tunnelbanans röda linje mot Fruängen korsas i höjd med Tellusborgsvägen och röda linjen mot Norsborg mellan Liljeholmen och Aspudden korsas strax norr om korsningen Hägerstensvägen/Kilabergsvägen.

Miljö

Marken utmed planområdet utgörs enligt jordartskartan (SGU, 2021) mestadels av områden med fastmarkspartier och berg i dagen, men även av ett antal lerområden. Berggrunden längs området domineras av metasediment, kraftigt omvandlade sedimentära bergarter. Det förekommer även andra bergarter i området som granit/granodiotrit.

Vattenfrågor

Planområdet är beläget inom Tyresåns huvudavrinningsområde, delavrinningsområde Magelungen (SE657041-163174) och Norrströms huvudavrinningsområde med delavrinningsområdena Mälaren-Årstaviken (SE657834-162783) samt Mälaren-Riddarfjärden (SE658020-162623).

Miljö kvalitetsnormer som ska uppnås för ytvattenförekomsterna är god ekologisk status och god kemisk ytvattenstatus 2021.

Grundvatten

Längs den planerade ledningssträckningen förekommer grundvatten i sprickor i berg samt i jord. Grundvattennivån beror på tillrinningen av yt- och grundvatten, vilket i sig beror på topografi, jordlagerföljd, bergnivå, vattenavledning och dränering. I områden med grovkornig jord kan grundvattennivån ligga lågt, medan det under djupa lermäktigheter kan bildas ett högt grundvattentryck. Det är de undre magasinerna som är känsliga för en grundvattenbortledning, eftersom bortledningen minskar

grundvattentrycket och på sikt riskerar att utbilda sättningar i ovanstående lerlager.

Riskfrågor

En inventering av förorenad mark har gjorts inom arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen till tillståndsansökan. Inom planområdet bedöms ledningen inte påverka eller påverkas av eventuella markföroreningar.

Planförslaget

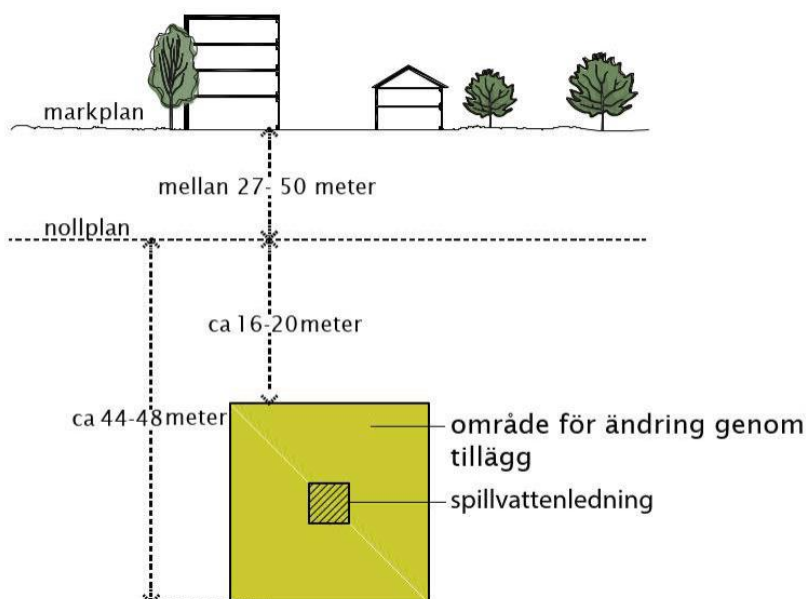
Spillvattenledningens sträckning går både under kvartersmark och under allmän platsmark. Nu aktuell detaljplan medger ändring genom tillägg som ger planstöd till spillvattenledningen genom att en bestämmelse om markreservat för allmännyttigt ändamål för ledningen mellan angivna nivåer läggs till på kvartersmark i de gällande detaljplanerna. På den allmänna platsmarken görs inga ändringar av de gällande detaljplanerna för att möjliggöra spillvattenledning, då marken redan är menad att användas för allmänt ändamål. Däremot planläggs en tunnelmynning genom tillägg av egenskapsbestämmelse inom allmän platsmark (NATUR).

Spillvattenledningens föreslagna placering regleras genom planbestämmelse för markreservat på kvartersmark.

Markreservatets (dagvattenledning + skyddszon) placering i djupled varierar något längs de olika delområdena. Markreservatets övre del längs sträckan ligger mellan cirka 16 och 21 meter under nollplanet (RH 2000). Detta innebär att berörda fastigheter, se rubrik Markägoförhållanden på sidan 6, kommer att få ett intrång av markreservat för allmännyttig underjordisk spillvattenledning från cirka 27–50 meter under marknivå och cirka 25 meter därunder.

Spillvattenledningen

Spillvattenledningen sträcker sig från söder om Älvsjö Gård i söder till Liljeholmen i norr. Ledningen kommer att bli cirka fyra kilometer lång och byggas i berg på mellan cirka 27 och 80 meter under marknivå. På tre platser kommer schakt upp till markytan för att möjliggöra för utrymning. Endast ett av dessa är placerat inom kvartersmark. Spillvattenledningen är en sprängd/borrad ledning med innermått cirka 4,5 x 5 meter (bredd x höjd) som kommer att transportera spillvatten. På vardera sidan om spillvattenledningen behövs en tio meter bred skyddszon, se principillustration nedan.

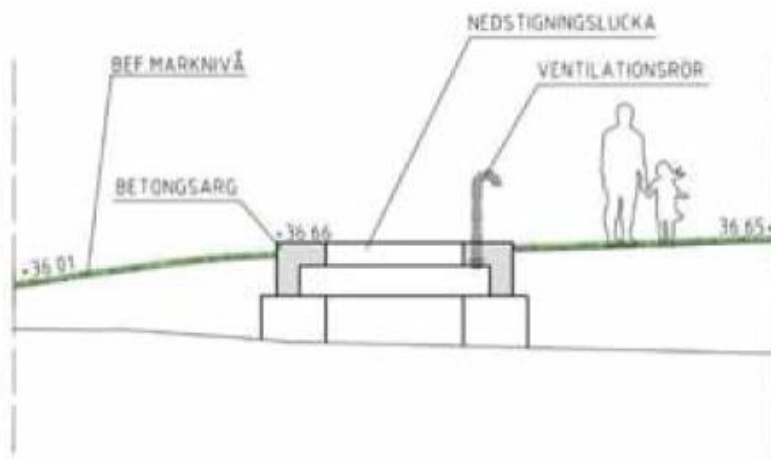
Principillustration över dagvattenledningen. Illustrationen är ej skalenlig.

Anslutningspunkter

Längs med Mässtunneln kommer sex anslutningspunkter till befintliga spillvattenledningar att anläggas under mark. Anslutningspunkterna, som är lokaliserade där det finns hydrauliska problem, motverkar bräddning och källaröversvämningar vid skyfall.

Utrymningsschakt

För att uppfylla Stockholm Vatten och Avfalls krav om maximalt 1 000 meter till närmaste utrymningsväg i ledningen krävs tre utrymningsschakt. Utrymningsschakten utgörs av vertikalschakt ned till en nisch i ledningen. Ovan mark syns endast en lucka i marken med en storlek om cirka 1,8 kvadratmeter. Vid Mässvägen och Blommensbergsvägen placeras utrymningsschakten på allmän platsmark. I Västberga placeras utrymningsschaktet på kvartersmark. Utöver utrymningsschakten fungerar även servicetunneln i utkanten av Solbergaskogen som utrymningsväg. Utrymningsschakten har precis som ledningen en skyddszon på 10 meter åt alla håll, vilket medför att vissa plankartor har en höjdangivelse som sträcker sig ända upp till ytan.

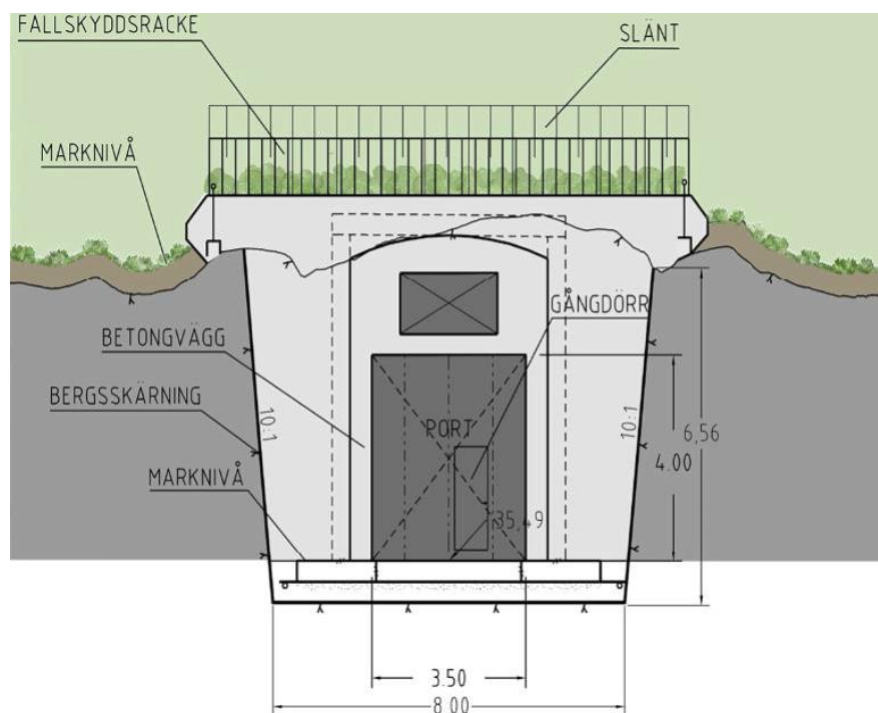

Principillustration över utrymningsschaktet vid Västbergamotet. (Bild: SVOA).

Servicetunnel

Planförslaget möjliggör en tunnelmynning med port och infart i berget vid utkanten av Solbergaskogen. Portens storlek är cirka 3,5 x 4 meter (bredd x höjd). Tunnelmynningen leder till en servicetunnel som går från markytan ned till spillvattenledningen. Servicetunneln kommer under byggtiden att användas som arbetstunnel och under drifttiden som servicetunnel och utrymningsväg. Servicetunneln kommer under drifttiden att nyttjas ett par gånger per år.

Tunnelmynningen och porten har fått en lågmäld gestaltning för att smälta in i omgivningen. Porten placeras ett par meter framför bergsskärningen och ovanpå mynningen anläggs naturmark.

Illustrationen visar tunnelmynningen. (Bild: SVOA).

Planförslagets konsekvenser

En växande stad

Bostadsförsörjning

Ett fungerande spillvattensystem är viktigt för att kunna uppnå en god stadsmiljö. Mässtunneln kommer avlasta och bygga bort sex kända hydrauliska flaskhalsar i befintligt ledningsnät, vilket minskar risken för källaröversvämningar i närområdet. Mässtunneln är en förutsättning för att området kring Älvsjö–Örby ska kunna vidareutvecklas och bebyggas.

Näringsliv och kompetensförsörjning

Spillvattenledningen möjliggör en hållbar utveckling av staden och en stadsutveckling med bebyggelse för både bostäder och verksamheter.

En sammanhängande stad

En socialt sammanhållen stad

Mässtunneln innebär att stadens spillvattennät i stadsdelarna får ökad kapacitet, vilket möjliggör för vidareutveckling av en mer sammanhållen stad.

Jämställdhet, trygghet och konsekvenser för barn

Planförslaget innebär små förändringar ovan mark och kontoret bedömer att ledningen därför inte får någon större påverkan på jämställdhet, trygghet eller barnkonsekvenser.

God offentlig miljö

Arkitektur och gestaltning

Servicetunnelns mynning och port kommer att medföra visuell påverkan som ger en mindre, negativ konsekvens för landskapsbilden. Vid Västbergamotet kommer visuell påverkan ske över marknivån i form av utrymningsschaktets lucka i marken.

En klimatsmart och tålig stad

Grön och vattennära stad

I driftskedet leds allt vatten till Henriksdals reningsverk. Inget utsläpp sker från ledningen till någon recipient. Eftersom Mässtunneln kommer avlasta befintligt spillvattennät och därmed minska bräddningen av orenat spillvatten till Mälaren, kommer projektet öka möjligheten för Mälaren att uppnå miljökvalitetsnormerna. Mässtunneln bedöms innebära en måttlig, positiv konsekvens för ytvatten under driftskedet.

Klimat, miljö, hälsa och säkerhet

Möjligheten att uppnå vissa miljökvalitetsmål påverkas positivt av den nya spillvattenledningen i förhållande till nuläget, medan andra

mål inte påverkas alls. Av de miljökvalitetsmål som påverkas positivt kan *Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag* och *God bebyggd miljö* räknas in.

Planprocess

Process

Detaljplanearbetet bedrivs med utökat förförande.

Plansamråd för aktuell detaljplan pågick under perioden 2021-05-11 - 2021-06-21. Information om samrådet skickades ut enligt sändlista till remissinstanser och berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen. Samrådsförslaget visades i Fyrkanten i Tekniska Nämndhuset samt på stadsbyggnadskontorets hemsida. Annonser om samråd publicerades i DN och SvD onsdagen den 12 maj 2021 och i lokaltidningen Mitt i Liljeholmen lördagen den 15 maj 2021. Inget fysiskt samrådsmöte hölls på grund av rådande pandemi.

Samlade synpunkter

Under samrådstiden inkom 13 yttranden. De synpunkter som inkommit i samband med samråd pekar på ett behov av mindre kompletteringar av planbeskrivningen och rör i stort förtydligande av genomförandefrågor och översyn av markreservatets höjder så att det anpassas till annan infrastruktur. Samordning kommer att ske med FUT, Trafikverket och andra ledningsägare som har korsande infrastruktur.

Kontorets sammanfattande bedömning är att de inkomna synpunkterna kan hanteras och studeras vidare i det fortsatta arbetet.

Tidigare ställningstaganden i ärendet

Ärendet behandlades i stadsbyggnadsnämnden 2020-03-19 vid beslut om planstart. Nämnden beslutade om planstart i enlighet med stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande.

Undersökning om betydande miljöpåverkan

Inför stadsbyggnadsnämndens beslut om att påbörja planarbetet gjorde stadsbyggnadskontoret bedömningen att detaljplanens genomförande kunde antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som avses i miljöbalken kapitel 6 att en miljöbedömning behöver göras. De aspekter där planen kunde antas medföra betydande miljöpåverkan bedömdes vara bortledning av grundvatten och grundvattensänkning.

Efter beslut om att starta planarbetet har ny information visat att risken för bortledning av grundvatten och grundvattensänkning är minimal under driftskedet. Stadsbyggnadskontoret gör därför nu

bedömningen att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som avses i miljöbalken kapitel 6. Miljöförvaltningen och Länsstyrelsen delar stadsbyggnadskontorets bedömning.

Tidplan

Granskning	november/december
2021	
Godkännande (SBN)	mars 2022
Antagande (KF)	maj 2022

Planavtal

Planavtal har tecknats med Stockholm Vatten och Avfall för att täcka kontorets kostnader i samband med upprättande av detaljplanen.

**STADSBYGGNADSKONTORETS SAMMANVÄGDA
STÄLLNINGSTAGANDE**

Stadsbyggnadskontoret ser positivt på en utbyggnad av Mässtunneln med föreslagen sträckning. Spillvattenledningen är viktig för att minimera risken för bräddning av sammanblandat dag- och spillvatten och källaröversvämningar och är en förutsättning för stadsutveckling i Älvsjö-Örby. Kontoret ser positivt på planens effekter att förbättra vattenkvaliteten i Mälaren samt att planen är inom ramen för vad ÖP anger avseende utbyggnaden av framtidens infrastruktur om tekniks försörjning i den växande staden.

Stadsbyggnadskontoret anser att de synpunkter som inkommit under samrådet är hanterbara.

Stadsbyggnadskontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden godkänner redovisningen av samrådet och ger kontoret i uppdrag att upprätta ett reviderat planförslag som ställs ut för granskning.

SLUT